

+ Vilniaus Šv. Kryžiaus Atradimo (Kalvarijų) bažnyčia

ŠV. KRYŽIAUS
ATRADIMO
(KALVARIJŲ) BAŽNYČIA

Vilniaus Kalvarijų sumanytojas ir Šv. Kryžiaus Atradimo bažnyčios fundatorius – Vilniaus vyskupas Jurgis Bialozaras. 1669 m., per Sekmines, pašventinta bažnyčia ir trisdešimt penkios Kryžiaus kelio stotys, kurias prižiūrėti ir piligrimais ripintis buvo pavesta Vilniaus Šventosios Dvasios vienuolyno dominikonams. Kalvarijos buvo išdėstytos pagal Jeruzalės miesto reljefą. Tačiau medinės koplyčios ir šventovė sudegė prieš 1675 m. 1700 m. bažnyčia buvo atstatyta, XVIII a. pradžioje išmūrytas vienuolynas bei Kryžiaus kelio stotys.

Dabartinė bažnyčia, kuri yra viena iš Kryžiaus kelio stočių, pastatyta 1755–1772 m. Oršos iždininko Mykolo ir Kristinos Piotrovskių lėšomis. Šventovė ir mirinės koplyčias pašventino tuometinis Vilniaus sufraganas, Areopolio titulinis vyskupas Tomas Zenkavičius. 1812 m. pastatas buvo stipriai apgadintas, tačiau atstatytas. 1850 m. caro valdžia vienuolyną uždarė, bažnyčia tapo parapiene. Kryžiaus kelio koplyčios 1962 m. buvo susprogdintos, tačiau koplyčių stovėjimo vietos buvo pažymėtos ir toliau lankomos. 1990 m. koplyčios pradėtos atstatyti ir per 2002 m. Sekmines vėl iškilmingai pašventintos.

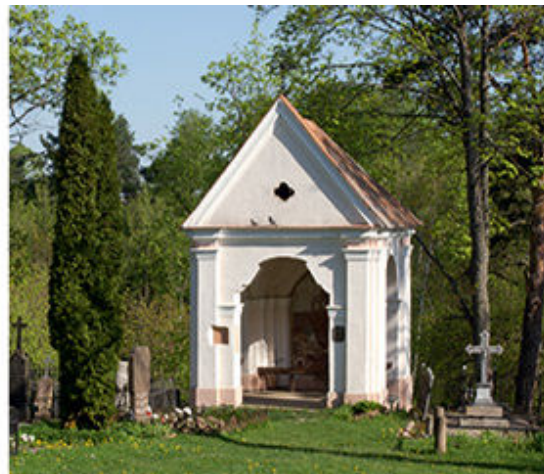
Vilniaus Šv. Kryžiaus Atradimo (Kalvarijų) bažnyčia – lotyniško kryžiaus plano, bazilikinio

tūrio, trijų navų, dvibokštė. Presbiterija – su pusapskrite apside. Šventovė – vėlyvojo baroko stiliaus. Pagrindinis fasadas – grakščių, į viršų kylančių formų. Centrinę dalį rėmina du keturių tarpsnių bokštai, užbaigti profiliuotais rokokiniai šalmis, puoštais azūriniais kryžiais.

Šventovės interjeras – rokokinių formų. Altoriai pagaminti iš spalvoto dirbtinio marmuro. Ikonografinė programa sukurta Šventojo Kryžiaus išaukštinimui. Trys figūrinės kompozicijos vidurinės navos skliautuose bei keturios virš šoninių navų arkų pasakoja Šventojo Kryžiaus radimo ir išaukštinimo istoriją (vaizduojamos scenos „Konstantino Didžiojo mūšis su Maksencijumi“, „Šv. Elena atranda tikrąjį kryžių“, „Šv. Kryžiaus išaukštinimas“ ir kt.). Tai vienintelis šiai temai skirtas sienų tapybos pavyzdys Lietuvoje. Kalvarijų bažnyčios ikonografinės programos centras – didžiąjame altoriuje esantis kryžius su malonėmis garsėjančia Nukryžiuotojo figūra.

Altoriai buvo skirti dominikonų šventųjų (šv. Dominyko, šv. Hiacinto, šv. Vincento Ferrero), pranciškonų pamokslininko šv. Antano Paduviečio garbei, Kristaus kancios temai. Vėliau jų titulai kiek keitėsi, tačiau architektūrinė struktūra išliko. Seniausias bažnyčios molbertinis kūrinys yra XVII a. nutapytas Rožinio Švč. Mergelės Marijos paveikslas. Vertingi ir XVIII a. antrojoje pusėje sukurti paveikslai „Šv. arkangelas Mykolas“ bei „Jėzaus paaukojimas šventykloje“, bažnyčios atstatymo fundatorių Piotrovskių portretai. Įdomus XVIII a. pabaigos zakristijos skulptūrinis dekoras, kuriam dominuoja reljefinės Šventojo Rašto istorijos scenos, augalinė ir simbolinė ornamentika.

Bažnyčioje saugomas XVIII a. sidabrinis, paukuotas ir kalnų krištolu papuoštas relikvijorius su Šv. Kryžiaus medžio relikvija. 1960 m. šis relikvijorius buvo pavogtas, tačiau 2002 m. vagis jį grąžino per Minsko ir Slucko stačiatikių metropolitą Filaretą. Prie Šventojo Kryžiaus relikvijos sukaupti traukia minios tikinčiųjų.

IŠ VIRŠAUS Į DEŠINĮ
ŠVENTOJO KRYŽIAUS
RELIKVIJA
KRYŽIAUS KELIO
KOPLYČIA
CENTRINĖ NAVA

NAUJOŠIOS VILNIOS DEKANATAS
 + Šumsko Šv. arkangelo Mykolo bažnyčia

frontoną. Viršutiniame fasado tarpsnyje esančios originalios parapeto sienelės buvo primūrytos XIX a. vietoj nugriautų voliotų.

Bažnyčios remontų bei rekonstrukcijų metu nesiekta išsaugoti autentiško XVIII a. dekoru, tačiau interjere ir šiandien juntami dominikoniškos tradicijos atgarsiai. Dominikonų pamaldumui svarbūs Kristus kančios apmąstymai, tad jų altoriuose dažnos Nukryžiuotojo skulptūros. Didžiajame Šumsko bažnyčios altoriuje taip pat yra krucifiksas, kurį 1937 m. sukūrė T. Godziševskis. Antrajame altoriaus tarpsnyje yra vienuolijos globėjo Šv. arkangelo Mykolo paveikslas. Tačiau anksčiau iliuziškai tapytame didžiajame altoriuje buvo Rožinio Švč. Mergelės Marijos paveikslas – Selvi Sasoferato kūriniu, esančio Romos „Santa Sabina“ bažnyčioje, kopija. Kompozicijos centre pavaizduoti Dievo Motina su Kūdikiu, įteikiantys rožinio vėrinius abipus sosto ldūpantiems šv. Dominykui ir šv. Kotrynai Stenietei. Dailininkas meistriskai perteikė vidinę šventųjų būseną – jie ir dvasiškai pakylėti, ir nuolankiai nusizėmę. Rožinio Švč. Mergelės Marijos kultas dominikonų pamaldumai yra ypač reikšmingas.

Minėtinas ir prebiterijoje esantis 1821–1825 m. sukurtas marmurinis paminklas Juozapo ir Oktavijos Šumskių sūnui Liudvikui Šumskiui. Jame pavaizduotas laisva poza gulintis vaikelis, rodos, tuoj pabusias iš gilaus miego.

1789 m. bažnyčią konsekrovo titulinis vyskupas dominikonas Valentinas Valčackis. Tačiau 1857 m. carinė valdžia vienuolyną uždarė, o šventovė buvo paversta cerkve. Architektūrai padaryta didelė žala, daug meno kūrinių išvežta. 1919 m. sakralinis pastatas grąžintas tikintiesiems, buvo keletą kartų remontuotas.

Šumsko bažnyčia – bebokštė, lotyniško kryžiaus plano, bazilikinio tūrio, trinavė. Abipus presbiterijos yra zakristijos, prie kurių šliejasi ir šoniniai altoriai. Architektūra – vėlyvojo baroko stilistikos. Pagrindinis fasadas pasižymi originaliu sprendimu: jame dominuoja klasicistinių formų portikas, rėminamas jonėninio orderio kolonų, remiančių trikampį laužtinį

IS VIRŠAUS Į DEŠINĖ
 ŠONINIS ALTORIUS
 ROŽINIO
 ŠVČ. MERGELĖS
 MARIJOS PAVEIKSLAS
 CENTRINĖ NAVA

IS VIRŠAUS Į DEŠINĖ
 ŠV. ARKANGELO
 MYKOLO BAŽNYČIA
 PAMINKLAS JUOZAPUI
 IR OKTAVIJOS ŠUMSKIŲ
 SŪNUI LIUDVIKUI

+ Kauno Kristaus Prisikėlimo bazilika

KRISTAUS PRISIKĖLIMO
BAZILIKA

1922 m. kun. Petras Vaitiekūnas buvo paskirtas Žaliajame kalne įsteigti naują bažnyčią kaip Nepriklausomybės paminklą. Vadovauti laikinajai Kristaus Prisikėlimo bažnyčiai ir naujos bažnyčios statybai 1928 m. paskiriamas kun. F. Kapočius. Antroji Kristaus Prisikėlimo bažnyčia buvo medinio karkaso, kurio tarpai sumūryti iš plytų, dabar ji vadinama mažąja Kristaus Prisikėlimo bažnyčia. Statant laikinąją šventovę, kartu rūpintis ir naujos paminklinės bažnyčios statybos darbais. Ją suprojektavo inžinierius K. Reisonas. 1933 m. pavasarį pradėti statybos darbai vyko sunkiai. Galiausiai sovietų okupacija nutraukė statybos darbus. 1952 m. bažnyčia buvo atiduota Radijo gamyklai.

1988 m. pastatas gražintas tikintiesiems. 1997 m. lapkričio 9 d. paminklinėje Kristaus Prisikėlimo bažnyčioje aukojamos pirmosios šv. Mišios. 2004 m. gruodžio 26 d. įvyko iškilminga šventovės konsekracija.

Bazilikos architektūra yra racionaliosios modernizmo krypties. Pastatas yra pailgo stačiakampio plano, trijų navų, bazilikinio tipo. Šventovės formos monumentalios, tačiau paprastos ir saikingos. Pagrindinis fasadas – laiptuoto silueto, jo centre įkomponuotas

šventovės akcentas – 70 m aukščio bokštas, suskaidytas siaurų vertikalių langų. Aukšta, dinamiška pagrindinio bokšto vertikale sudaro kontrastą stambioms, ramioms centrinės ir šoninių navų masėms bei mažajam bokštui (jame yra koplyčia, skirta Šiluvos Švč. Mergelės Marijai). Abu bokštus jungia terasa, iš kurios atsiveria Kauno panorama.

Vidinė bažnyčios erdvė taip pat didinga, šviesi. Navas vieną nuo kitos skiria pilionių eilės, remiančios žemas galerijas. Presbiterija – siaura, padaryta tarsi niša altoriui. Interjero įranga – altorius, sakykla – pagaminta iš marmuro. Pagal pradinį projektą bažnyčioje turėjo būti ir šoniniai altoriai, tačiau atsisveikiant į šandienius liturginius reikalavimus jų atsisakyta. Virš prieangio įrengtas balkonas vargonams ir chorui. Virš altoriaus įkomponuotas skulptoriaus Vytauto Kašubos Prisikėlimo Kristaus horeljefas, kuris buvo sukurtas 1965 m. ir atvežtas iš uždarytų Kalvarijos vienuolių rekollekcijų namų JAV. Horeljefas pašventintas 2011 m. balandžio 25 d.

Kairėje presbiterijos pusėje įrengta Švč. Sakramento koplyčia, joje kabo Gailestingojo Jėzaus atvaizdo kopija ir Aušros Vartų Švč. Mergelės Marijos atvaizdo sekiny. Tai labiausiai Lietuvoje tikinčiųjų gerbiami paveikslai, prie kurių patiriama ypatingų malonių. Dešinėje pusėje yra Šventosios Šeimos koplyčia su krikštykla. Joje – Šv. Juozapo, Šventosios Šeimos globėjo, atvaizdas – XX a. kopija pagal italų dailininko Gvido Reni paveikslą. 2012 m. bazilikos erdvę papildė tapytojo Juozo Vosylius sukurtos Kryžiaus kelio stotys.

2015 m. sausio 20 d. popiežius Pranciškus Kristaus Prisikėlimo bažnyčiai suteikė mažosios bazilikos titulą.

Iš tolo miesto panoramoje spindintis baltas Kristaus Prisikėlimo bazilikos bokštas kviečia tikinčiuosius ir nuolat primena apie tautos valstybingumo atgimimą.

IŠ VIRŠAUS Į DEŠINĘ
ŠILUVOS
ŠVČ. MERGELĖS
MARIJOS KOPLYČIA
KRISTAUS PRISIKĖLIMO
BAZILIKOS TERASA
CENTRINĖ NAVA

+ Kauno Šv. Jurgio Kankinio (pranciškonų) bažnyčia

IŠ KAIRĖS Į DEŠINĮ

ŠV. JURGIO KANKINIO (PRANCIŠKONŲ) BAŽNYČIA

ŠVČ. MERGELES MARIJOS MAJ DINGUSIOSIOS MOTINOS PAVEIKSLAS

Viena iš Kauno senamiesčio dominančių – aukšta, tamsiai raudonų plytų mūro Šv. Jurgio Kankinio bažnyčia. Ją kartu su vienuolynu apie 1504 m. žalia Kauno pilies pastatė pranciškonai observantai, Lietuvoje kurį laiką vadinti ir bernardinais. Šventovės pastatas – monumentalus, halės ilgis siekia 36,5 m, presbiterijos – 20,8 m, fasadą skaido smailiaarkiai langai bei grakštūs daugiatarpsniai kontraforai. O presbiterijos kontraforai tarsi kolonos visai neličia sienos ir remia ne ją, o arkas virš lango ir pastogės karnizą.

XVII a. bažnyčią ne kartą siaubė gaisrai (1603 m., 1624 m., 1668 m.). 1655 m. vienuolyną nuniokojo rusų kariuomenė. Kaskart bažnyčia, padedama geradarių, ypač Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės iždininko Jeronimo Krišpino-Kiršensteino, vis kilo iš naujo. Išliko dalis 1668 m. – XVIII a. pradžioje kurtos įrangos: darnus devynių medinių altorių, sakyklos bei vargonų su galerijomis ansamblis. Dabartinis bažnyčios interjeras, išlikęs gotišką erdvės struktūrą, priklauso brandžiajam barokui.

1842 m. pranciškonų observantų vienuolynas buvo panaikintas: bažnyčia pavesta Kauno gimnazijos kapelionui, konvento pastatai atiduoti miesto magistratui. 1864 m. Žemaičių

vyskupijos centrą perkėlus iš Varnių į Kauną, bažnyčia su vienuolynu buvo perduota kartu perkeltai kunigų seminarijai. XIX a. pabaigoje interjero polychromi meno požūriū buvo didelis praradimas (panaikintas XVIII a. pradžioje ant sienos tapytas Šv. Pranciškaus Asyžiečio altorius ir kt.). Pragaištingas buvo ir XX a. vidury: lotyniškas įrašs bažnyčios didžiojo altoriaus užpakalinėje pusėje pažymėjo datą, kada Viešpatis paliko Šventovę: „1950 III 5“. Ilgą laiką greta didžiojo altoriaus buvo džiovinami parašutai, vėliau bažnyčia naudota kaip sandėlis. 1992 m. Šv. Jurgio Kankinio bažnyčią perėmė Kauno miesto savivaldybė. Dabar ją rūpinasi mažesnieji broliai pranciškonai (observantai).

Šventovėje išlikusio medinio sakralinio ansamblio meninė vertė yra išskirtinė. Vienas įspūdingiausių objektų – Švč. Mergelei Marijai dedikuotas reto tipo, vadinamojo Saliamono sosto, didysis altorius, kurio originali ir sudėtinga ikonografija vaizdžiai perteikta skulptūromis, drožyba ir tituliniais paveikslais. Išliko keletas altorinių paveikslų, pavyzdžiui, „Angelas Sargas“ (1680 m.), „Šv. Pranciškus Asyžietis“ (1705 m.), keliolika sakyklos paveikslų, tapytų ant medžio, daug medinių skulptūrų, dekoratyvinės drožybos. Šiuo metu bažnyčioje vyksta interjero įrenginių atkūrimo darbai.

IŠ VIRŠAUS Į DEŠINĮ

KRIZIUS SU NUKRYŽIUOJU

BERNARDINO VIENUOLYNO SKLIAUTŲ TAPYBOS FRAGMENTAS

DIDYSIS ALTORIUS

+ Vilniaus Šv. Pranciškaus Asyžiečio (bernardinų) bažnyčia

ŠV. PRANCIŠKAUS
ASYŽIEČIO
(BERNARDINŲ)
BAŽNYČIA

Vilniaus pranciškonų observantų (bernardinų) konventą fundavo Lietuvos didysis kunigaikštis Kazimieras Jogailaitis, 1469 m. vienuolijai paskyręs žemės sklypą tuometinio miesto pakraštyje. Pirmoji bažnyčia buvo medinė, tikslesnių žinių apie jos architektūrą nėra, tačiau žinoma, kad šventovė kartu su kitais vienuolyno pastatais sudegė per 1475 m. gaisrą. Pradėtas atstatyti ansamblis dar kartą buvo apgriautas 1477 m. patvinusios Vilnios upės. Nauja mūrinė bažnyčia ir vienuolynas iškilo apie 1490 m., tačiau apie 1500 m. dėl konstrukcijos klaidų ir nekokybiško mūro šventovė ėmė griūti. Ji buvo visiškai išardyta, paliekant tik zakristiją ir presbiterinę dalį. Bažnyčios atstatymo ir įrengimo darbai buvo baigti iki 1512 m. rudens. Konvento statybą daugiausia finansavo Kazimieras Jogailaitis, jam mirus – Aleksandras Jogailaitis. Statybas rėmė ir kiti didikai, ypač Radvilos. Ansamblis yra laikomas ryškiu „fundatorių stiliumi“ pavyzdžiu, nes išsiskyrė savo puošnumu, buvo gerai aprūpintas. Nors prabanga prieštarauja pranciškonų kuklumo ir neturto principams, tačiau vienuoliai taip pat buvo mokomi nuolankiai priimti tai, kas aukojama, dovanojama, prisitaikyti prie vietos aplinkybių.

XVI–XVIII a. kompleksas kelis kartus buvo anstatomas ir rekonstruojamas. Po XVI a. gaisrų (1560 m. ir 1564 m.) sudegė visa interjero įranga, atstatymo darbus finansavo Steponas Batoras, Mikalojus Kristupas Radvila ir turtingi miestiečiai. XVII a. viduryje kompleksą vėl nusiaubė Maskvos armija. Prie šio etapo atstatymo darbų daug prisidėjo Mykolas Kazimieras Pacas. Bažnyčių papuošė įspūdingas septyniolikos altorių ansamblis. Itin reikšminga rekonstrukcija, ryškiai pakeitusi ansamblio išvaizdą, įvykdėta XVIII a. antrojoje pusėje. Buvo rekonstruoti kai kurie vienuolyno pastato korpusai. Altorių ir kitos vidaus įrangos ansamblis iš esmės pertvarkytas, jame atskleisti nauji Apšviotos epochos estetiniai bei pranciškonų reformatai, kurių įtaka tuo laiku sustiprėjo, idealai. Šis interjero įrangos ansamblis su kai kuriomis netektimis išliko iki šių dienų.

1864 m. caro valdžia vienuolyną uždarė, bažnyčia tapo parapiene. 1994 m. šventovė vėl grąžinta bernardinams.

Renesanso ir baroko bruožų turinti gotikinė bažnyčia yra stačiakampio plano, halinė, trijų navų. Presbiterija – su trisiene apside, už centrinę navą truputį žemesnė. Prie rytinio kampo yra varpinės bokštas, prie pietinės sienos – koplyčios, šiaurinės – vienuolyno pastatas. Pirmąjį pagrindinio fasado tarpinį skaido aukštų smailiaarkių langų bei kontraforų ritmas. Fasado kampuose yra liekni bokšteliai. Antrąjį tarpinį sudaro aukštas, banguotų formų, renesansinis frontonas su barokiniais elementais. Jo plokštumoje rikiuojasi mažosios nišos, centrai išryškina didžioji arkinė niša su Nukryžiuotojo freska, nutapyta XVIII a. antrojoje pusėje.

Bažnyčios vidaus architektūros erdvė yra gotikinė. Šoninėse navose išlikę tinkliniai, žvaigždiniai ir kristoliniai skliautai. Čia išliko ir XVI a. gotikinė sienų tapyba, atrasta tik paskutiniuosius XX a. dešimtmečiais. Ji puošė daugelį bažnyčios vietų, tačiau šiuo metu atidengta ir sutvirtinta tik šiaurinės sienos tapyba. Freskose vaizduojamas Nukryžiuotasis,

IŠ VIRŠAUS Į DEŠNĮ
SĄKYKLOS
FRAGMENTAS
PAVEIKSLAS
„ŠV. DIDAKAS“
CENTRINĖ NAVA

